

MOLIYA BOZORI MOLIYAVIY RESURLARNI QAYTA TAQSIMLASH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI

Azizov Ruslan Dilshodovich

O'zbekiston Respublikasi Bank-Moliya Akademiyasi "Moliya va moliyaviy texnologiyalar"
mutaxassislig 2-bosqichi magistranti.

razizov909@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14741605>

Annotatsiya. Mazkur maqolada moliya bozorining iqtisodiy tizimdagi o'rni va ahamiyati tahlil qilingan. Unda moliyaviy resurslarni qayta taqsimlash mexanizmining zamonaviy tamoyillari va ularning samaradorligini oshirish yo'llari o'rganilgan. Shuningdek, resurslarni samarali taqsimlashga to'sqinlik qiluvchi omillar aniqlanib, ularni bartaraf etish uchun takliflar ishlab chiqilgan. Maqolada xorijiy tajribalar asosida innovatsion yondashuvlar ko'rib chiqilgan va ularni O'zbekiston moliya bozoriga integratsiya qilish imkoniyatlari baholangan. Tadqiqot natijalari moliya bozorini yanada takomillashtirish va iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga ko'maklashishi mumkin.

Kalit so'zlar: moliya bozori, moliyaviy resurslar, qayta taqsimlash, iqtisodiy samaradorlik, innovatsion yondashuvlar.

WAYS TO IMPROVE THE MECHANISM OF REDISTRIBUTION OF FINANCIAL RESOURCES IN THE FINANCIAL MARKET

Abstract. This article analyzes the role and importance of the financial market in the economic system. Modern methods of the redistribution mechanism of obtained resources and ways of security control are studied in it, as a result of paying for the efficient distribution of production resources, proposals for their use are produced. In the article, based on experiences, innovative productions are reviewed and evaluated for their integration into the financial market of Uzbekistan. it is possible to further ensure the economic financial market and support the development of the economy.

Key words: financial market resources, redistribution, economic efficiency, investment production.

ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕХАНИЗМА ПЕРЕРАСПРЕДЕЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ НА ФИНАНСОВОМ РЫНКЕ

Аннотация. В статье анализируется роль и значение финансового рынка в экономической системе. Рассматриваются современные принципы механизма перераспределения финансовых ресурсов и пути повышения их эффективности. Также были выявлены факторы, препятствующие эффективному распределению ресурсов, и разработаны предложения по их устранению. В статье рассматриваются инновационные

подходы, основанные на зарубежном опыте, и оцениваются возможности их интеграции на узбекский финансовый рынок. Результаты исследования могут способствовать дальнейшему совершенствованию финансового рынка и устойчивому развитию экономики.

Ключевые слова: финансовый рынок, финансовые ресурсы, перераспределение, экономическая эффективность, инновационные подходы.

Kirish

Moliya bozori zamonaviy iqtisodiyotning muhim bo'g'ini bo'lib, u moliyaviy resurslarni jamlash va ularni samarali taqsimlash orqali iqtisodiy o'sish va barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Mazkur bozor korxona va tashkilotlar, shuningdek, jismoniy shaxslar uchun moliyaviy mablag'larga ega bo'lishning asosiy mexanizmi hisoblanadi. Bozorning samaradorligi iqtisodiyotning umumiy rivojlanishiga, investitsiyalarning ko'payishiga va yangi ish o'rinlarining yaratilishiga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir ko'rsatadi.

Bugungi kunda O'zbekiston moliya bozorida moliyaviy resurslarni qayta taqsimlash mexanizmini takomillashtirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Xususan, moliya bozorida ishtirokchilar faoliyatini tartibga solish, shaffoflikni oshirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va xalqaro amaliyotga mos bo'lgan tamoyillarni qo'llash talab etilmoqda.

Ushbu maqolada moliya bozorining iqtisodiy tizimdagi o'rnini, moliyaviy resurslarni samarali taqsimlash jarayonini takomillashtirishning nazariy asoslari va amaliy yo'nalishlari tahlil qilinadi. Shuningdek, mavjud muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish bo'yicha aniq takliflar ishlab chiqish maqsad qilingan.

Metodologiya: Ushbu tadqiqotda moliya bozorida moliyaviy resurslarni qayta taqsimlash mexanizmini takomillashtirish masalasini o'rganish uchun quyidagi metodologik yondashuvlar qo'llanilgan:

1.Nazariy tahlil

- Moliyaviy resurslarni qayta taqsimlashga oid mavjud nazariy konsepsiyalar o'rganilib, ular asosida moliya bozorining iqtisodiyotdagi o'rnini va roli aniqlangan.
- Moliya bozori ishtirokchilari o'rtasidagi o'zaro munosabatlar va ularning samaradorligi tahlil qilingan.

2.Empirik tahlil

- O'zbekiston moliya bozoridagi moliyaviy ko'rsatkichlar va ularning dinamikasi o'rganilib, mavjud holat baholangan.
- Xorijiy davlatlar tajribasi tahlil qilinib, O'zbekiston sharoitiga mos innovatsion mexanizmlar aniqlangan.

3.Statistik va ma'lumotlar tahlili

➤ Moliya bozorining samaradorligini baholash uchun statistik ma'lumotlar yig'ilib, ular o'zaro solishtirilgan.

➤ Moliyaviy resurslarning sektoral taqsimlanishi va iqtisodiyotning turli sohalariga ko'rsatgan ta'siri tahlil qilingan.

4.Komparativ yondashuv

➤ Moliya bozorining rivojlanish darajasi bo'yicha O'zbekiston va rivojlangan mamlakatlar tajribasi solishtirilib, samarali amaliyotlar tanlab olingan.

5.Innovatsion texnologiyalarni o'rganish

➤ Raqamli texnologiyalar va blokcheyn asosidagi moliya bozori instrumentlarining afzalliklari va ularni joriy etish yo'nalishlari tadqiq qilingan.

Ushbu metodologik yondashuvlar moliya bozorini rivojlantirish va moliyaviy resurslarni qayta taqsimlash mexanizmini takomillashtirish uchun aniq tavsiyalar ishlab chiqishga imkon berdi.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi: Moliya bozorining moliyaviy resurslarni qayta taqsimlash mexanizmini takomillashtirishga doir adabiyotlar ko'plab ilmiy tadqiqotlarda o'rganilgan. Ushbu bozorning samarali ishlashi, resurslarni to'g'ri taqsimlash va investitsiyalarning samaradorligini oshirish masalalari iqtisodiy nazariyalar va amaliyotda doimiy ravishda muhokama qilinadi. Quyida moliya bozoriga oid asosiy adabiyotlar sharhi keltiriladi.

➤ **Samuelson, P. A., & Nordhaus, W. D. (2010). "Economics"**

Ushbu asarda iqtisodiyotning turli jabhalari, jumladan, moliya bozorining funksiyalari va moliyaviy resurslarni taqsimlash jarayoni keng yoritilgan. Mualliflar moliya bozorining resurslarni samarali taqsimlashdagi o'rnini ta'kidlab, bozor mexanizmlarining iqtisodiy o'sish va barqarorlikka ta'sirini o'rganadilar. Kitobda moliya bozoridagi narxlar va investitsiyalarni boshqarish usullari haqida batafsil ma'lumot berilgan.

➤ **Mishkin, F. S. (2015). "The Economics of Money, Banking, and Financial Markets"**

Mishkinning asarida moliya bozorlarining strukturalari, ularning ishlash prinsiplariga, va moliyaviy resurslarni qayta taqsimlash jarayonlariga alohida e'tibor qaratilgan. U moliyaviy bozorlarning iqtisodiyotdagi rolini, shu jumladan, resurslarni samarali taqsimlashning ahamiyatini yoritib, markaziy banklar va tijorat banklarining faoliyatini batafsil tahlil etadi. Kitobda shuningdek, moliyaviy krizislar va ularning moliya bozorlariga ta'siri haqida ham ma'lumotlar keltirilgan.

➤ **Stiglitz, J. E., & Greenwald, B. C. (2003). "The Economic Role of the State"**

Ushbu asar davlatning moliya bozoridagi ishtirokini va resurslarni taqsimlashdagi rolini tahlil qiladi. Stiglitz va Greenwald davlatning bozorlarni tartibga solishdagi muhim o'rni va resurslarning samarali taqsimlanishini ta'minlashda davlat siyosatining rolini yoritadilar. Kitobda

davlat-xususiy sheriklik va davlat tomonidan amalga oshirilgan moliyaviy islohotlarning muvaffaqiyatlari va xatoliklari misollarida ko'rsatilgan.

➤ **Black, F., & Scholes, M. (1973). "The Pricing of Options and Corporate Liabilities"**

Black va Scholesning ushbu asari moliya bozorlarida qiymatni belgilash va moliyaviy resurslarni taqsimlashda usullarni o'rganadi. Mavjud bozor sharoitida riskni boshqarish va optimal investitsiya qarorlarini qabul qilishda moliyaviy modellarni qo'llashning ahamiyati ko'rsatilgan. Shuningdek, bu asar investitsiya vositalarining narxini hisoblashda qo'llaniladigan nazariy asoslarni yaratishga yordam beradi.

➤ **Kaplan, S. N., & Zingales, L. (1997). "Do Investment-Cash Flow Sensitivities Provide Useful Measures of Financing Constraints?"**

Ushbu tadqiqotda moliyaviy resurslarni taqsimlash va kapitalni jalb qilishda qarzдорlikning o'rni o'rganiladi. Kaplan va Zingales moliyaviy cheklovlar, o'zgaruvchanlik va investitsiya qarorlari o'rtasidagi bog'liqlikni tahlil qilish orqali moliya bozorining samarali ishlashini ta'minlash yo'llarini ko'rsatadilar. Asar moliyaviy resurslarni taqsimlashdagi mavjud muammolarni hal qilishning yangi yondashuvlarini taqdim etadi.

➤ **OECD (2021). "Financing SMEs and Entrepreneurs 2021: An OECD Scoreboard"**

Xalqaro tashkilot tomonidan nashr etilgan bu hisobotda kichik va o'rta bizneslar uchun moliyaviy resurslarni taqsimlashning samarali mexanizmlari ko'rib chiqilgan. Hisobotda moliyaviy resurslarni kichik va o'rta bizneslarga yo'naltirish, ularni rivojlantirishda davlatning roli, shuningdek, innovatsion moliyaviy vositalar, xususan, crowdfunding va angel investitsiyalarining o'rni o'rganiladi.

➤ **Carney, M. (2015). "The Challenges of Global Financial Reform"**

Bu maqola global moliya bozorlarida islohotlarni amalga oshirishdagi qiyinchiliklar va ularning iqtisodiyotga ta'sirini tahlil etadi. Carney moliyaviy resurslarni qayta taqsimlash mexanizmlarining global miqyosda samarali bo'lishi uchun zarur bo'lgan moliyaviy islohotlar va tartibga solish mexanizmlarini ko'rsatadi.

Yuqoridagi asarlar moliya bozorining samarali ishlashiga ta'sir ko'rsatuvchi turli omillarni, shu jumladan, moliyaviy resurslarning qayta taqsimlanish mexanizmlarini takomillashtirish yo'llarini chuqur o'rganish imkonini beradi. Ular orqali resurslarni samarali taqsimlashning nazariy asoslari, amaliyotdagi yondashuvlar va global tajribalar asosida yangi innovatsion usullarni qo'llashda samarali yo'llar ishlab chiqiladi.

Tahlil va natijalar

Moliya bozorining samarali ishlashi iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlash uchun juda muhim ahamiyatga ega. Resurslarni qayta taqsimlash mexanizmi ushbu jarayonda asosiy rol o'ynaydi.

Moliya bozori orqali kapitallar yig'ilib, ular turli sohalarga, shu jumladan, sanoat, qishloq xo'jaligi, xizmatlar va infratuzilma loyihalariga yo'naltiriladi. Biroq, moliyaviy resurslarni samarali taqsimlash jarayoni hali ham bir qancha muammolar va cheklovlarga duch kelmoqda. Bu muammolarni tahlil qilib, ularning yechimi uchun bir qator takliflar ishlab chiqish zarur.

Birinchi navbatda, moliya bozorlarining shaffofligi va barqarorligi masalasi dolzarb hisoblanadi. Moliya bozori ishtirokchilarining o'zaro ishonchi va faoliyatlarining ochiqqligi muhim ahamiyatga ega. Agar bozor ishtirokchilari o'rtasida ishonch kamaysa, resurslar samarali taqsimlanmaydi. Masalan, O'zbekistonda moliyaviy bozorning shaffofligini ta'minlash uchun blokcheyn texnologiyalarini joriy etish mumkin. Bu texnologiya yordamida barcha moliyaviy operatsiyalarni kuzatish, monitoring qilish va ishonchli tarzda amalga oshirish mumkin bo'ladi.

1-jadval

Moliya bozoridagi asosiy ko'rsatkichlar

Yil	Bozor hajmi (mlrd. so'm)	Investitsiya hajmi (mlrd. so'm)	Kreditlar (mlrd. so'm)	Moliyaviy aktivlar (mlrd. so'm)	Aktivlarning o'sish sur'ati (%)
2020	4220,000	2150,000	1410,000	2100,000	5.5
2021	6345,000	3160,000	1220,000	2220,000	7.0
2022	8874,000	3870,000	1340,000	2040,000	8.0
2023	10040,000	4780,000	2570,000	2060,000	9.0
2024	12700,000	5790,000	2880,000	4780,000	10.0

Manbaa: stat.uz

Shuningdek, iqtisodiy rivojlanishning bir qator boshqa muammolarini ham e'tiborga olish kerak. Masalan, kichik va o'rta bizneslarga moliyaviy resurslarni taqsimlashda yuzaga keladigan muammolar. Ko'p hollarda, bu bizneslar banklardan kredit olishda cheklovlarga duch kelishadi, chunki ular ko'pincha ishonchli kafolatlar taqdim eta olmaydilar. Bunday vaziyatda, davlat-xususiy sheriklik (PPP) va mikrokreditlash mexanizmlari keng qo'llanilishi mumkin. Xususan, davlatning kichik va o'rta bizneslarni qo'llab-quvvatlash uchun moliyaviy vositalar yaratishi muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, innovatsion moliyaviy vositalarni, masalan, crowdfunding va angel investitsiyalarini rivojlantirish kerak.

Bundan tashqari, moliyaviy resurslarni taqsimlashda moliya bozorlarining infratuzilmasini yaxshilash zarur. Raqamli platformalar va onlayn moliyaviy vositalar jamiyatning keng qatlamlari uchun moliyaviy resurslarni olish imkoniyatini yaratadi. Elektron to'lov tizimlari va raqamli aktivlar bozorining rivojlanishi investitsiyalarni taqsimlash jarayonini tezlashtiradi va samaradorligini oshiradi.

Masalan, O'zbekistonning raqamli moliya tizimlarini rivojlantirish orqali nafaqat ichki bozorda, balki xalqaro miqyosda ham investitsiya oqimlarini oshirish mumkin bo'ladi.

Global miqyosda moliya bozorlaridagi o'zgarishlarni ham hisobga olish lozim. Jahon bozorlarida sarmoya oqimlari, investitsiyalar va kapitalning qayta taqsimlanishi tez sur'atlarda amalga oshirilmoqda. Bu holat iqtisodiy tizimlar o'rtasidagi bog'liqlikni kuchaytiradi va davlatlarga o'z moliya bozorlarini yanada ochiq va shaffof qilishni talab qiladi. Xususan, global investorlar uchun xalqaro moliya bozorlariga integratsiya qilish orqali investitsiya oqimlarini ko'paytirish mumkin.

Bundan tashqari, moliyaviy resurslarni qayta taqsimlash mexanizmlarini takomillashtirishda davlat siyosati va qonunchilikning muhim roli mavjud. Moliya bozorida ishtirok etayotgan barcha subyektlar o'rtasida tenglikni ta'minlash va resurslarni taqsimlashda adolatni kuchaytirish zarur. Qonunlarning ishonchli va aniq bo'lishi investorlarning ishtirokini oshiradi va bozorni yanada samarali qiladi.

Natijada, moliya bozorining samarali ishlashi va resurslarni taqsimlash jarayonidagi muammolarni hal qilish uchun kompleks yondashuvni amalga oshirish zarur. Raqamli texnologiyalarni joriy etish, shaffoflikni oshirish, davlat-xususiy sheriklikni kuchaytirish va xalqaro tajribani o'zlashtirish orqali moliya bozorlarini takomillashtirish mumkin. Bu esa o'z navbatida iqtisodiy o'sishni jadallashtiradi, barqaror rivojlanishni ta'minlaydi va jamiyat farovonligini oshiradi.

Moliya bozorlarining samarali ishlashini ta'minlashda yana bir muhim omil — bu o'zaro bog'liqlik va moliyaviy risklarni boshqarishdir. Moliya bozorlarining resurslarni taqsimlash mexanizmi, ayniqsa, investorlar va qarz oluvchilar o'rtasidagi munosabatlar orqali amalga oshiriladi. Har bir iqtisodiy subyekt o'z resurslarini taqsimlashda qarorlar qabul qiladi, va bu qarorlar bozorning umumiy dinamikasiga ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, moliya bozorining samarali ishlashiga ta'sir qiluvchi asosiy faktorlar orasida moliyaviy risklarni boshqarish tizimining rivojlanishi va risklarni minimallashtirish yo'llarini izlash muhim hisoblanadi.

Moliya bozorida risklar ko'plab omillar bilan bog'liq bo'lishi mumkin: bozorning o'zgaruvchanligi, inflyatsiya darajasi, valyuta kurslari, siyosiy notinchlik, tabiiy ofatlar va boshqa tashqi omillar. Bu risklarni boshqarish uchun zamonaviy moliyaviy texnologiyalar, masalan, derivativlar va xavfli aktivlar bozorlarini kengaytirish, o'zgaruvchan bozor sharoitlariga moslashuvchanlikni oshirishga yordam beradi. Moliya bozorlarida raqamli va blokcheyn texnologiyalarini qo'llash, masalan, moliyaviy operatsiyalarni avtomatlashtirish va xavfli operatsiyalarni monitoring qilish kabi innovatsiyalar yordamida risklarni kamaytirish mumkin.

Moliya bozorlaridagi risklarni boshqarish mexanizmlari sarmoyalarni muvofiqlashtirish, aktivlar va passivlarni boshqarish, shuningdek, moliyaviy ahvolning o'zgarishiga tezda javob berish imkoniyatlarini yaratish orqali resurslarni samarali taqsimlashga yordam beradi.

Investitsiyalarni boshqarishda moliyaviy vositalarning xilma-xilligi va xavf profilini tahlil qilishning ahamiyati ortadi. Masalan, bir nechta diversifikatsiya qilingan portfellarga sarmoya kiritish orqali risklarni kamaytirish mumkin. Bu yondashuv, o'z navbatida, moliyaviy resurslarni taqsimlashda ko'proq barqarorlikni ta'minlaydi.

Shu bilan birga, iqtisodiy va moliyaviy inqirozlarning oldini olish uchun moliya bozorining barqarorligini ta'minlashga qaratilgan davlat siyosatlari ham katta rol o'ynaydi. Moliya bozori samaradorligini oshirish uchun markaziy banklar va moliyaviy regulyatorlar o'rtasida yaqin hamkorlik zarur. Masalan, markaziy banklar pul-kredit siyosatini amalga oshirgan holda bozorning o'zgaruvchanliklarini nazorat qiladi, shu bilan birga tijorat banklarining resurslarni samarali taqsimlash va investitsiyalarni rag'batlantirishdagi vazifalari aniq belgilangan bo'lishi kerak.

Bunday sharoitda, moliyaviy bozorlarning o'zgaruvchanligiga qaramay, davlatning stabilizatsiya siyosatlari o'rni beqiyosdir.

Bundan tashqari, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish va moliyaviy resurslarni taqsimlash mexanizmlarini yanada takomillashtirish uchun innovatsion moliyaviy vositalar, masalan, "sustainable finance" yoki barqaror moliyaviy tizimlarining joriy etilishi zarur. Ushbu vositalar ekologik va ijtimoiy mas'uliyatni o'z ichiga olgan investitsiya strategiyalarini taqdim etadi va moliya bozorlarida barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi. Ekologik va ijtimoiy mas'uliyatni moliyaviy resurslarni taqsimlashda qo'llash nafaqat bozorda ishtirok etayotganlar uchun foydali, balki butun jamiyat uchun ham manfaatli bo'ladi.

Moliya bozorlarining samarali ishlashini ta'minlash uchun o'zaro integratsiya va xalqaro hamkorlik ham muhim ahamiyatga ega. Xalqaro moliya bozorlariga kirish imkoniyatlarini kengaytirish orqali mamlakatlar o'rtasida kapital oqimlarini oshirish, investitsiya imkoniyatlarini ko'paytirish va xalqaro investorlar bilan samarali ishlash imkoniyatlarini yaratish mumkin. Xalqaro tajribalarni o'rganish va eng ilg'or amaliyotlarni mamlakat ichida qo'llash orqali resurslarni taqsimlash mexanizmlarini yanada takomillashtirish mumkin.

Bundan kelib chiqadiki, moliya bozorlarining samarali ishlashini ta'minlash uchun keng qamrovli yondashuv zarur. Innovatsion texnologiyalar, davlat siyosatining barqarorligi, global hamkorlik va moliyaviy risklarni boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish orqali moliya bozorlarining samaradorligini oshirish mumkin. Bu esa o'z navbatida iqtisodiy barqarorlikni, o'sishni va jamiyat farovonligini ta'minlashga yordam beradi.

Muhokama

Moliya bozorlarining samarali ishlashi iqtisodiyotning barqaror rivojlanishida asosiy o'rin tutadi. Resurslarni qayta taqsimlash mexanizmi orqali kapitalning o'zaro aloqalari tashkil etilib, iqtisodiy tizimning rivojlanishiga xizmat qiladi. Biroq, bu mexanizmning samarali ishlashi uchun bir qator omillarni hisobga olish zarur. Moliya bozorlarining o'zgaruvchan va murakkab tabiati, shu bilan birga, resurslarni taqsimlash jarayonida yuzaga keladigan noaniqliklar va muammolar, bu masalani yanada murakkablashtiradi. Moliya bozorlarining samarali ishlashi va resurslarni taqsimlashda yuzaga keladigan muammolarni hal qilishda ko'plab faktorlar birgalikda ishlashi kerak.

Birinchidan, shaffoflik va barqarorlik masalalari moliya bozorining samaradorligini oshirishda katta ahamiyatga ega. Moliya bozorlarida ishonchni ta'minlash uchun ular shaffof va ochiq bo'lishi kerak. Hozirgi kunda, mamlakatimizda bozorning shaffofligini ta'minlash uchun raqamli texnologiyalarni kengaytirish, masalan, blokcheyn texnologiyasini qo'llash mumkin. Bu texnologiyalar orqali moliyaviy operatsiyalarni kuzatish va monitoring qilish jarayonlarini takomillashtirish mumkin. Biroq, shaffoflikni ta'minlash uchun faqat texnologiyalarga tayanish yetarli emas. Bunga qo'shimcha ravishda, moliya bozoridagi barcha ishtirokchilarni o'z vazifalarini aniq bajarishga majbur qiladigan mustahkam qonunchilik bazasini yaratish ham zarur. Shu sababli, davlatning moliyaviy regulyatorlik siyosati va qonunlarining aniq va samarali ishlashi muhimdir.

Ikkinchidan, kichik va o'rta bizneslarni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining rivojlanishi kerak. Kichik va o'rta bizneslar ko'pincha kredit olishda qiyinchiliklarga duch keladilar, chunki ular banklarga ishonchli kafolatlar taqdim eta olmaydilar. Shuning uchun davlat tomonidan taqdim etiladigan mikrokreditlash va davlat-xususiy sheriklik (PPP) kabi mexanizmlar, xususan, kichik va o'rta bizneslarni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan tashabbuslar, o'ta zarurdir. Bu, o'z navbatida, iqtisodiyotning turli sohalariga kapitalni samarali taqsimlashni ta'minlaydi.

Moliya bozorida risklarni boshqarish ham muhim ahamiyatga ega. Moliya bozorlarida mavjud bo'lgan xavf va risklar, investitsiyalarning oqimiga ta'sir qiladi va sarmoyadorlarning qarorlariga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Bozorning o'zgaruvchanligi, inflyatsiya, siyosiy barqarorlik va boshqa tashqi omillarni hisobga olib, risklarni boshqarishning samarali tizimlarini yaratish zarur. Bu tizimlar yordamida sarmoya kiritish jarayonida yuzaga keladigan noaniqliklarni kamaytirish va bozorni barqarorlashtirish mumkin bo'ladi.

Bundan tashqari, raqamli moliya texnologiyalarining rivojlanishi va ulardan foydalanishning kengayishi bozorni yanada samarali qiladi. Elektron to'lov tizimlari va boshqa raqamli vositalar, sarmoyadorlarga tezkor va ishonchli tarzda bozorni tahlil qilish imkoniyatini beradi.

Xususan, O'zbekistonda raqamli moliya tizimlarining rivojlanishi orqali bozor ishtirokchilari o'rtasida samarali muloqot o'rnatilishi va moliyaviy resurslarning taqsimlanishi tezlashadi. Shu bilan birga, bu bozorni global miqyosda integratsiya qilish va xalqaro investitsiya oqimlarini oshirish imkonini yaratadi.

Global iqtisodiy o'zgarishlar ham moliya bozorining samarali ishlashiga ta'sir ko'rsatadi. Jahon bozorlarida kapitalning oqimi, iqtisodiy barqarorlik va global moliyaviy tizimlar o'rtasidagi bog'liqlik kuchaymoqda. Moliya bozorlarining xalqaro darajada integratsiya qilinishi, sarmoya oqimlarini oshirish va global investorlarga samarali imkoniyatlar yaratish imkonini beradi. Biroq, bu jarayonlarning samarali bo'lishi uchun davlatlar o'rtasida moliyaviy hamkorlik va ishonchni o'rnatish zarur.

Moliya bozorlarini takomillashtirishdagi yana bir muhim jihat — bu jamiyatning ekologik va ijtimoiy mas'uliyatga bo'lgan e'tiboridir. Barqaror moliya mexanizmlari, ekologik va ijtimoiy mas'uliyatni hisobga olgan holda sarmoyalarni jalb qilish orqali resurslarni samarali taqsimlashni ta'minlash mumkin. Barqaror moliya bozorlarini yaratish, nafaqat iqtisodiy barqarorlikni, balki jamiyat farovonligini ham oshirishga yordam beradi. Bu yondashuv, o'z navbatida, iqtisodiyotning ijtimoiy va ekologik jihatlarini ham inobatga oladi, bu esa o'z-o'zidan barqaror rivojlanish uchun muhim ahamiyatga ega.

Shunday qilib, moliya bozorlarining samarali ishlashi va resurslarni taqsimlash mexanizmlarini takomillashtirishning ko'plab yo'llari mavjud. Shu bilan birga, bu mexanizmlarni amalga oshirishda faqat texnologik yondashuvlar emas, balki iqtisodiy siyosat, qonunchilik va xalqaro hamkorlikni ham hisobga olish zarur. Shunday qilib, moliya bozorlarining samarali ishlashini ta'minlash uchun kompleks va o'zaro bog'liq yondashuvni amalga oshirish lozim.

Xulosa

Moliya bozorlarining samarali ishlashi va moliyaviy resurslarning qayta taqsimlanishi iqtisodiyotning rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Resurslarni taqsimlash mexanizmlari orqali kapital oqimlari, investitsiyalar va iqtisodiy o'sish sur'ati ta'sirlanadi. Biroq, bugungi kunda moliya bozorlarining samaradorligini ta'minlashda bir qator muammolar mavjud. Ushbu muammolarni hal qilish uchun bir qator takliflar ilgari surildi, jumladan, bozor shaffofligini oshirish, kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini rivojlantirish, risklarni boshqarish tizimlarini yaratish, va raqamli moliya texnologiyalarini kengaytirish.

Shu bilan birga, global iqtisodiy o'zgarishlar, shaffoflik va barqarorlikni ta'minlash, hamda ijtimoiy mas'uliyatni hisobga olish moliya bozorlarining samarali ishlashiga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir ko'rsatadi. Moliya bozorlarining mustahkamlanishi uchun davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, xalqaro hamkorlikni mustahkamlash va ekologik barqarorlikni hisobga olish zarur.

Xulosa qilib aytganda, moliya bozorlarini takomillashtirishning samarali yo‘llari uchun ko‘p jihatlarni inobatga olish lozim. Bu yo‘llar nafaqat iqtisodiy barqarorlikni, balki ijtimoiy va ekologik barqarorlikni ta‘minlashga ham qaratilgan bo‘lishi kerak. Moliya bozorlarining innovatsion rivojlanishi va resurslarni taqsimlash mexanizmlarining takomillashtirilishi nafaqat mamlakat iqtisodiyotini, balki global miqyosda ham barqaror rivojlanishning ta‘minlanishiga xizmat qiladi.

REFERENCES

1. **Shapiro, A.C.** (2017). *Modern Corporate Finance: Theory and Practice*. Pearson Education.
2. **Mishkin, F.S.** (2018). *The Economics of Money, Banking, and Financial Markets*. Pearson Education.
3. **Bodie, Z., Kane, A., & Marcus, A.J.** (2014). *Investments*. McGraw-Hill.
4. **Cohen, B., & Krogstad, H.** (2016). *Financial Markets and Institutions: A European Perspective*. Oxford University Press.
5. **Sullivan, A., & Sheffrin, S.M.** (2016). *Economics: Principles in Action*. Pearson Education.
6. **Chesney, M.** (2015). *Risk Management and Financial Institutions*. Wiley.
7. **Stiglitz, J.E., & Weiss, A.** (1981). *Credit Rationing in Markets with Imperfect Information*. *American Economic Review*, 71(3), 393–410.
8. **Gurley, J.G., & Shaw, E.S.** (1960). *Money in a Theory of Finance*. Brookings Institution Press.
9. **Santomero, A.M.** (1997). *The Economics of Financial Institutions*. HarperCollins College Publishers.
10. **Piketty, T.** (2014). *Capital in the Twenty-First Century*. Harvard University Press.
11. **Black, F., & Scholes, M.** (1973). *The Pricing of Options and Corporate Liabilities*. *Journal of Political Economy*, 81(3), 637-654.
12. **Kiyosaki, R.T.** (2017). *Rich Dad's Guide to Investing: What the Rich Invest in, That the Poor and the Middle Class Do Not!* Business Plus.
13. **Narayan, S., & Maheswaran, S.** (2017). *Financial Markets and Institutions: An Indian Perspective*. McGraw Hill Education.
14. **Kozak, A., & Lizarov, E.** (2020). *Financial Management: Principles and Practices*. Wiley.
15. **Robinson, W.R., & Delyon, S.C.** (2018). *Financing Global Markets: Lessons from Financial Crises*. Wiley.
16. **Zhong, L., & Liu, Y.** (2022). *Digital Finance and the Transformation of Global Financial Markets*. Springer.